

Iz: Kein Kernkraftwerk in Zwentendorf, 30 Jahre danach (30 let brez jedrske elektrarne v Zwentendorfu), Str. 69-72

Rainer Possert

Tirolski spomini na pohod

Ker sem eden tistih, ki niso opolnomočeni opraviti kakršnokoli arhivsko dejavnost, nimam več na razpolago ne samo številnih letakov, ki sem jih (so)ustvaril, revije "Kritisches Medizinstudium" (Kritična medicina), katere urednik sem bil in mnogih drugih iz sodobne perspektive zgodovine zelo verjetno še aktualnih dokumentov iz časa študentskega gibanja v Innsbrucku, prav tako ne takratnih publikacij na temo jedrskih elektrarn.

Moji skromni dnevniški zapisi iz tistega časa so posvečeni mojemu osebnemu življenju; Fotografije, ki jih imam iz tega obdobja, prikazujejo moje starše, brate in sestre, mojo takratno ženo Heike in mojega sina Stefana, ko je bil še malo dete in malček.

Še vedno obstajajo zapisi iz "čarovniške hiše" (nem. Hexenhaus) - precej neurejena zbirka zapisikov hišnih sej, sodnih spisov, računov in nekaj časopisnih člankov iz časa, ko je v Innsbrucku 8 let (od 1972 do 1980) uspešno delovala hiša, edinstvena za takratna merila, edina v Avstriji, ki je bila s svojimi več kot dvajsetimi stanovalci nedvomno prenatrpana in ki je nekaterim od nas omogočila študij, saj tam nismo plačevali najemnine.

Pred nekaj leti sem v eni škatli celo odkril dve obledeli številki revije "Kritisches Medizinstudium" (Kritična medicina). Poskusi združiti vse številke te revije ob obletnici ustanovitve "Centra za socialno medicino Liebenau" v

Aus: Kein Kernkraftwerk in Zwentendorf, 30 Jahre danach, S. 69-72

Rainer Possert

Tiroler Erinnerungen an den Marsch

Da ich zu jenen Menschen gehöre, die unfähig sind, auch nur die geringste Archivierungstätigkeit auszuüben, sind die zahlreichen Flugblätter, an denen ich (mit)geschrieben habe, die Zeitschrift „Kritisches-Medizin-Studium“, dessen Herausgeber ich war und die vielen anderen vielleicht zeitgeschichtlich relevanten Dokumente aus der Zeit der Studentenbewegung in Innsbruck, mir nicht mehr zugänglich, so auch nicht die damaligen Publikationen zum Thema AKW.

Meine spärlichen Tagebucheintragen aus dieser Zeit beschäftigen sich mit Privatem, die noch vorhandenen Fotografien aus der Zeit zeigen meine Eltern, meine Geschwister, meine damalige Frau Heike und meinen Sohn Stefan als Baby und Kleinkind.

Es gibt noch eine „Hexenhausmappe“ – eine eher willkürliche Ansammlung von Hausversammlungs- und Gerichtsprotokollen, Rechnungen, einigen Zeitungsartikeln aus der Zeit, in der in Österreich das damals einzige, über einen Zeitraum von acht Jahren (1972-1980) erfolgreich besetzte und mit über 20 Menschen zweifellos überbelegte Haus in Innsbruck existierte, und einigen von uns erst das Studium ermöglichte, da wir keine Miete bezahlten.

Vor einigen Jahren habe ich noch in einer Schachtel zwei verblichene Nummern des „Kritischen-Medizin-Studiums“ gefunden. Der Versuch, alle Ausgaben dieser Zeitschrift, anlässlich eines Jubiläums des „Sozialmedizinischen Zentrums Liebenau“

Gradcu, vključno s številnimi letaki iz arhiva državne policije, univerzitetne knjižnice in državnega tožilstva (takrat je bilo treba po Metternichovi tradiciji oddati vse publikacije), so bili neuspešni.

Samo še v Narodni knjižnici bi lahko obstajala možnost, da se kaj najde v arhivu zloženk.

Fotografije našega pohoda do Zwentendorfa sem dobil od Stoffla (Christopher Mittler), ki sem ga poklical, prav gotovo se nisva videla 25 let, pa tudi z drugimi prijatelji, tovariši in sošolci iz tistega časa sem izgubil stike.

Tistega časa se poskušam spomniti.

Ko v vsakdanjem življenju najdem čas, se tudi vprašam kakšen bi lahko bil smisel pisanja tega prispevka?

Postalo mi je pomembno zajeti nekaj drobcev družbenega konteksta in jim dodati svoje subjektivne note.

Da v Avstriji ni bilo mogoče zagnati jedrske elektrarne je bila verjetno zasluga številnih aktivistov in aktivistk. Po mojem mnenju pa je bila tudi posledica prepleta več "naključij."

Eno najpomembnejših "naključij" je bila nedvomno kombinacija visoke stopnje organiziranosti v KBÖ (Komunistična zveza Avstrije) in drugih "levičarskih organizacij", koncepta "genetskega zdravja", ki je dobro zasidran v postfašistični družbi in nenazadnje serija informativnih dogodkov, ki jih je iz demokratične miselnosti sprožil Kreisky in sledeči referendum.

Poleg tega ne smemo pozabiti, da začetek proti-jedrskega gibanja sega v

in Graz, sowie die vielen noch mit Abziehmaschinen hergestellten Flugblätter aus den Archiven der Staatspolizei, der Universitätsbibliothek, der Staatsanwaltschaft (damals mussten in Metternich'scher Tradition alle Publikationen abgeliefert werden) wieder zu beschaffen, waren fruchtlos. Lediglich in der Nationalbibliothek bestünde noch die Chance, im Flugblattarchiv fündig zu werden.

Von Stoffl (Christoph Mittler) habe ich Fotos von unserem Marsch nach Zwentendorf bekommen und mit ihm telefoniert – wir haben uns mit Sicherheit 25 Jahre lang nicht mehr gesehen, so wie ich viele meiner damaligen Freunde, Genossen und Studienkollegen aus den Augen verloren habe. Seitdem versuche ich mich zu erinnern.

Wenn ich in meinem Alltag Zeit dafür finde, frage ich mich auch, welchen Sinn es haben könnte, diesen Beitrag zu schreiben? Dabei ist es mir doch wichtig geworden, einige Fragmente aus dem damaligen gesellschaftlichen Kontext festzuhalten und sie mit meinen subjektiven Anmerkungen zu versehen.

Dass in Österreich kein Kernkraftwerk errichtet werden konnte, mag der Verdienst vieler AktivistInnen sein, war aber meiner Einschätzung nach auch von einigen „Zufällen“ abhängig. Einer der wesentlichsten „Zufälle“ war wohl ein Aufeinandertreffen des hohen Grades an Organisiertheit im KBÖ (Kommunistischen Bund Österreichs) und der anderen „linken Organisationen“, des in der postfaschistischen Gesellschaft gut verankerten Begriffes der „erbbiologischen Gesundheit“ und nicht zuletzt der von Kreisky, aus einer demokratischen Gesinnung heraus, initiierten Informationsveranstaltungsreihe und nachfolgender Volksabstimmung.

Darüber hinaus sollte nicht vergessen werden, dass der Beginn der Anti-AKW-

obdobje "hladne vojne", da je obstajajo široko mednarodno gibanje proti vietnamski vojni in med drugim je oboroževanje Nata z raketami Pershing 2 naletelo na hud odpor - sploh v Nemčiji.

Innsbruck je bil v času mojega študija mesto, kjer je prevladovala desničarska katoliška duhovščina in njihova krščansko socialna stranka: "Tiroler Tageszeitung" je prevladoval v javnem mnenju.

Luč na njihove občutke vrže poročilo z dne 3.novembra 1972, v katerem se je poklonilo "osebnostim" pod naslovom "50 let (sic!) nemškega kroga prijateljev univerze v Innsbrucku". Častni senator je bil "vodja industrije jugozahodne Nemčije" Hans Martin Schleyer (leta 1941 je Schleyer prevzel vodenje študentske zveze na "nemški Karlovi Univerzi" v Pragi po tem, ko so leta 1939 po akciji "Sonderaktion Prag" v "Protektoratu Češke in Moravske" zaprli vse češke univerze. Leta 1943 se je pridružil "Centralnemu združenju industrije za Češko in Moravsko" (Zentralband der Industrie for Böhmen und Mähren). Zveza je bila med drugim odgovorna za arizacijo češkega gospodarstva in pridobivanje prisilnih delavcev za "nemški rajh". Bil je član NSDAP in SS.

Schleyerjeva ugrabitev in njegov umor s strani "frakcije Rdeče armade (RAF) med t.i. "nemško jesenjo" leta 1977 je bil vrhunec ene najresnejših kriz v zgodovini Nemčije, opomba B.R.).

Politično zastopstvo študentov in študentk na univerzah je bilo v rokah konservativne organizacije "Mittelschüler Kartellverband" in nacionalnih nemških študentskih združenj, kot je npr. "Brixia". Prve korake k demokraciji je na Univerzi poskušala narediti "Akcija Innsbruck"

Bewegung noch in der Phase des „Kalten Krieges“ fiel, dass es eine breite internationale Bewegung gegen den Vietnamkrieg gab und unter anderem die Aufrüstung der NATO mit Pershing-2-Raketen auf heftigen Widerstand – zumindest in Deutschland – stieß.

Innsbruck war zu meiner Studienzeit eine vom rechtskatholischen Klerus und ihrer christlich-sozialen Partei beherrschte Stadt, die „Tiroler Tageszeitung“ dominierte die öffentliche Meinung. Ein Licht auf deren Gesinnung wirft ein Bericht vom 3.11.1972, in dem unter dem Titel „50 Jahre (sic!) deutscher Freundeskreis der Universität Innsbruck“ „Persönlichkeiten“ geehrt wurden. Ehrensensator war der „südwestdeutsche Industrieführer“ Hans Martin Schleyer (1941 übernahm Schleyer die Leitung des Studentenwerks der „Deutschen Karls-Universität in Prag“, nachdem 1939 nach der „Sonderaktion Prag“ im „Protektorat Böhmen und Mähren“ alle tschechischen Universitäten geschlossen worden waren. 1943 trat er als Sachbearbeiter in den „Zentralverband der Industrie für Böhmen und Mähren“ ein. Der Verband war unter anderem für die „Arisierung“ der tschechischen Wirtschaft und die Beschaffung von Zwangsarbeitern für das „Deutsche Reich“ zuständig. Er war Mitglied der NSDAP und der SS.

Schleyers Entführung und Ermordung durch die „Rote Armee Fraktion“ (RAF) während des sogenannten „Deutschen Herbstes“ im Jahre 1977 war der Höhepunkt einer der schwersten Krisen in der Geschichte der BRD, Anm.B.R.).

Die StudentInnenvertretung befand sich in den Händen des konservativen „Mittelschüler Kartellverbandes“ und schlagender Studentenverbindungen wie z.B. der „Brixia“ etc. Erste demokratische Gehversuche an der Uni machte die „Aktion Innsbruck“ (ehemaliger Sympathisant und nachmaliger Landeshauptmann von Tirol:

(takrat simpatizer in pozneje glavar Tirolske: Herwig Van Staa) - pričujoči "Akciji Graz" (nekdanji član in kasneje mestni odbornik za kulturo Gradca: Helmut Strobl). Pozneje je VSSTÖ (Zveza socialističnih študentov) po nemškem vzoru oblikovale t.i. "bazične skupine", v katerih so sprva brali Marcuseja, Habermasa in Mitscherlicha in se ukvarjali s kritiko znanosti, a so študentje v kratkem času mutirali v marksistično-leninistične delavske kadre in delavski razred je skupaj z njimi odkril svoje revolucionarno zgodovinsko poslanstvo, zagovarjali so solidarnost z vsem, kar se je poimenovalo osvobodilno gibanje in nenazadnje so malo pred propadom organizacije odkrili temo odpora do kapitalističnega načina pridobivanja atomske energije.

Prav tako se mi zdi vredno omeniti vpliv italijanske levice in njenih oblik delovanja, katerih reviji Lotta Contiuna ali Avanguardia Operaio sta preko južnotirolskih študentov prišli v Innsbruck in vplivali na politično razpravo, vključno z načini organizacije dogodkov.

Tudi Feltrinelli (italijanski komunist in založnik 1926-1972, op.B.R.) je skušal navezati stike z militantnimi nefašističnimi deli gibanja za avtonomijo južne Tirolske in oblikovati os z militantno levico v Nemčiji. Aretacija Elmarja Altvaterja (nemški levičarski kolumnist in profesor na Svobodni univerzi v Berlinu, 1938-2018, op. B.R.) kar na vlaku v Innsbrucku - spomnim se tudi predavanja IRA v nabito polni predavalnici, rdeče zastave so plapolale iz balkona univerze, zasedbe rektorata in silovitih obračunov s fašističnimi člani študentskih društev, za obrambo apartheida je na univerzo povabil južnoafriškega notranjega ministra Botho, ki je bil kasneje v svoji državi obsojen.

Herwig von Staa) – ein Ableger der „Aktion Graz“ (ehemaliges Mitglied und nachmaliger Grazer Kulturstadtrat Helmut Strobl).

Später bildeten sich aus dem VSSTÖ, dem deutschen Vorbild entsprechend, so genannte „Basisgruppen“, in denen vorerst Marcuse, Habermas, Mitscherlich gelesen und Wissenschaftskritik betrieben wurde, jedoch binnen kurzer Zeit die StudentInnen zu marxistisch-leninistischen werktätigen Kadern mutierten und die Arbeiterklasse samt ihrer revolutionären historischen Mission entdeckten, Solidarität mit allem, was sich Befreiungsbewegung nannte, übten und auch kurz vor ihrem späteren organisatorischem Ende den Widerstand gegen die kapitalistische Art und Weise der Atomenergie-Gewinnung entdeckten.

Erwähnenswert scheint mir auch der Einfluss der italienischen Linken und deren Aktionsformen, deren Zeitschriften von Lotta Contiuna oder Avanguardia Operaio über Südtiroler StudentInnen nach Innsbruck kamen und Einfluss auf die politische Diskussion und Aktionsformen nahmen.

Auch Feltrinelli (italienischer Kommunist und Verleger, 1926-1972) versuchte, Kontakte zu den militanten, nicht faschistischen Teilen der Südtiroler Autonomiebewegung und eine Achse zur militanten Linken in Deutschland zu knüpfen. Die Verhaftung Elmar Altvaters (linker deutscher Publizist und Professor der Freien Universität Berlin, 1938-2018, Anm.B.R.) in Innsbruck aus dem Zug heraus – ich erinnere mich auch an einen Vortrag der IRA in einem überfüllten Hörsaal, an rote Fahnen, die von der Empore der Uni wehten, an Rektoratsbesetzungen, an tätliche Auseinandersetzungen mit den faschistischen Burschenschaftlern, die den später in Südafrika verurteilten Innenminister Botha zur Verteidigung der Apartheid an die Uni einluden.

Spominjam se tudi sežiganja vojaških knjig med razpravami z obrambnim ministrom Karlom Lütgendorfom, protestne akcije in gladovne stavke proti pomanjkanju stanovanj v Innsbrucku, "verskih nemirov" v innsbruški katedrali, kasnejše nenapovedane demonstracije pred deželnim sodiščem v Innsbrucku, številnih knjižnih miz z marksistično leninistično trockeistično bazo in sekundarno literaturo, stenskih plakatov vseh političnih skupin, ki so prekrivali stene dvorane, do izjemno spektakularne okupacije letališča v Salzburgu ob Nixonovem obisku v Avstriji, požara v "Ameriški hiši" v Innsbrucku, študentskih razprav ("Teach-Ins") na Univerzi proti vojni v Vietnamu, kasneje proti raketam Pershing 2 in končno tudi gibanja proti jedrskim elektrarnam, po katerem se je ta "levičarska" doba končala.

Nekaj časa je še obstajala Zveza komunistov Avstrije (KBÖ), ki se je pod vodstvom Denga Xsio Pinga spremenila v zunanji oddelek komunistične partije Kitajske, nato pa so privrženci tradicionalne levice izginili tako hitro, kot so se pojavili.

Ob dokumentarnem filmu o odporu proti nemški jedrski elektrarni v Wyhlu leta 1975, lokalnih protestih in nasilnih akcijah proti nasprotnikom jedrske energije, smo se v "Kritični medicini" prvič začeli ukvarjati z nevarnostmi jedrske energije. Prva informativna gradiva smo pridobili od dr. Tisseranda iz Linza in tudi od proti-jedrskih aktivistov iz Vorarlberga.

Marsikdo morda niti ne ve, da je v Vorarlbergu obstajalo močno gibanje proti švicarski jedrski elektrarni Rütli, ki se nahaja blizu državne meje, podpiralo ga je tudi "Združenje revolucionarnih delavcev Avstrije" - maoistična veja komunistične partije Avstrije (KPÖ).

Es fallen mir die Verbrennungen unserer Wehrdienstbücher bei Diskussionen mit Verteidigungsminister Karl Lütgendorf, Protestaktionen und Hungerstreik gegen die Wohnungsnot in Innsbruck ein, „Religionsstörungen“ im Dom zu Innsbruck, nachfolgende unangemeldete Demonstrationen im Landesgericht Innsbruck, die vielen Büchertische mit marxistisch-leninistischer, trotzkistischer Basis- und Sekundärliteratur, die Wände der Aula bedeckenden Wandzeitungen aller politischen Gruppierungen, jene spektakuläre Flughafenbesetzung in Salzburg anlässlich des Nixon-Besuches in Österreich, der Brand im Amerika-Haus in Innsbruck, „Teach-Ins“ gegen den Vietnamkrieg, später gegen Pershing-2 und zuletzt die Anti-AKW-Bewegung, nach der diese „linke“ Ära zu Ende ging.

Eine Zeitlang gab's noch den KBÖ, der zur Auslandsabteilung der Chinesischen KP unter Teng Xsio Ping mutierte, dann war die traditionelle Linke von der Uni so schnell verschwunden, wie sie gekommen war.

Anlässlich eines Dokumentarfilms über den Widerstand gegen das deutsche Kernkraftwerk in Whyll 1975, die Anrainerproteste und die gewalttätige Vorgangsweise gegen AKW-Gegner, befassten wir uns in der „Kritischen Medizin“ zum ersten Mal mit den Gefahren der Atomenergie. Erstes Informationsmaterial bekamen wir von Dr. Tisserand aus Linz und auch von Anti-AKW-Aktivisten aus Vorarlberg.

Vielen ist vielleicht nicht bekannt, dass es in Vorarlberg eine starke Bewegung gegen das grenznahe AKW Rütli in der Schweiz gegeben hat, die auch von der „Vereinigung revolutionärer Arbeiter Österreichs“ – einer maoistischen Abspaltung der KPÖ unterstützt wurde.

V „Raiffeisen dvorani“ Innsbruck smo prvič organizirali dogodek izven univerzitetnega okolja in bili presenečeni nad velikim zanimanjem "normalne populacije" za to vprašanje.

Kmalu zatem je "Kritična medicina" povabila vorarlberško aktivistko Mario Summer, da spregovori v največji predavalnici innsburške univerze, ki je bila nabito polna.

Zavestno smo se odločili, da znanstvenikov ne povabimo. S tem smo želeli izraziti, da mora biti univerza kot prostor za razpravo dostopna vsem skupinam prebivalstva.

To je bil začetek protijedrkega gibanja na Tirolskem.

Ko so čez nekaj časa pod vplivom "Zveze komunistov Tirolske" nastale nadregionalne "akcijske skupine" in so v gibanju proti jedrskim elektrarnam začele prevladovati razprave o oblikah agitacije in propagandnih prioritetah, o "pravi liniji" in "napačnih zaveznih" in "napačnih zavezništvi" in pravih formulacijah razrednih stališč, smo želeli tudi delovati, namesto zgolj razpravljati.

Tako smo se ob večernem pivu Christopher Mittler, Christoph Pröll in jaz odločili, da organiziramo "dolgi pohod" od Salzburga do Zwentendorfa (cca. 300 km). Šlo je za zabaven skupni dogodek in obenem za širjenje informacij o nevarnostih atomske energije med podeželskim prebivalstvom.

Gledam fotografije pohoda v Salzburgu iz Domplatz in skoraj se nisem prepoznal.

Vitek, z brki, očala z debelo obrobo, to naj bi bil jaz?

Presenečeni smo bili koliko ljudi se nam je pridružilo. Že to, da sta nas na poti spremljala dva minibus, je bilo

Im Raiffeisensaal Innsbruck führten wir zum ersten Mal eine Informationsveranstaltung außerhalb des universitären Rahmens durch und waren wegen des großen Interesses der „Normalbevölkerung“ an dieser Frage überrascht.

Kurze Zeit später luden wir von der „Kritischen Medizin“ die Vorarlberger Aktivistin Maria Summer zu einem Vortrag in den größten Hörsaal der Innsbrucker Uni, der zum Bersten voll war.

Wir hatten bewusst darauf verzichtet, Wissenschaftler einzuladen, weil wir damit zum Ausdruck bringen wollten, dass die Universität als Ort der Diskussion allen Bevölkerungsschichten zur Verfügung stehen muss. Dies war der Beginn der Anti-AKW-Bewegung in Tirol.

Als sich nach einiger Zeit unter dem Einfluss des „Kommunistischen Bundes Tirols“ überregionale „Aktionseinheiten“ bildeten und die Diskussionen über die Agitationsformen und propagandistischen Schwerpunkte, die „richtige Linie“ und „falsche Bündnisse“, das richtige Einbringen des Klassenstandpunktes in die Anti-AKW-Bewegung,... überhand nahmen, wollten wir auch handeln statt zu diskutieren.

So fassten Christoph Mittler, Christoph Pröll und ich bei nächtlichen Bieren den Entschluss, einen „langen Marsch“ von Salzburg nach Zwentendorf (ca. 300 km) zu organisieren. Abgesehen vom Spaßfaktor einer kollektiven Aktion, ging es darum, Informationen über die Gefahren der Atomkraft unter die Landbevölkerung zu bringen.

Ich sehe mir die Fotos vom Abmarsch in Salzburg vom Domplatz an, beinahe hätte ich mich selbst nicht wieder erkannt. Schlank mit Schnauzbar, Hornbrillen, das soll ich gewesen sein?

Wir waren überrascht, wie viele Menschen uns begleiteten. Dass wir da gleich mit zwei Kleinbussen unterwegs waren, hat mich

navdihujoče. Priprave so nam zagotovo vzele vsaj 4 tedne in ker smo sami imeli komaj kaj denarja, smo se morali zanašati na podporo simpatizerjev, ki jih je bilo veliko.

Potrebovali smo tudi gorivo za naš vojni park, letake, škatle, šotore, hrano, stojala za plakate, zvočnike in megafone. Dnevne etape je bilo treba tudi vnaprej prijaviti kot demonstracijo pri okrožnem glavarstvu.

Na poti je bilo treba ustvariti mrežo podpornikov in urediti tudi možnosti za prespati.

Dnevno smo morali premagati približno 30 km, da smo po desetih dneh prikorakali po zvezni cesti v Zwentendorf.

Z informativnim materialom v minibusu smo se vozili spredaj kot "propagandni vod", po zvočnikih smo po vaseh oznanjali, da se bliža protestni pohod Zwentendorf, postavljali in razstavljali smo plakatna stojala, delili letake, skrbeli pa smo tudi za hrano in pijačo, zdravstveno oskrbo (žulji) in za prenočišča pogumnih, vztrajnih in včasih rahlo čemernih in izčrpanih športnikov in športnic. Odziv prebivalstva je bil prijazen, poln zanimanja in pogosto solidaren z malico in prenočiščem.

Z današnjega zornega kota je bil pohod primer, kako je z majhnimi finančnimi sredstvi mogoče doseči precejšnjo pozornost javnosti, predvsem med prebivalstvom podeželja.

Imeli smo nešteto pogovorov, veliko ljudi nas je videlo in razdelili smo okoli 40000 letakov in morda tudi kakšnemu aktivistu dali zagon.

Bili so čudoviti dnevi, preživeti s prijelnimi ljudmi, sentimentalni postajam, ko gledam fotografije. Guido,

schon beeindruckt. Die Vorbereitung hat uns sicher vier Wochen Zeit gekostet und da wir selbst kaum Geld hatten, waren wir auf die Unterstützung vieler Sympathisanten angewiesen. Wir brauchten auch Sprit für die Autos, Flugblätter, Kisten, Zelte, Nahrungsmittel, Plakatständer, Lautsprecher und Megaphone. Auch die Tagesetappen mussten im Voraus als Demonstration bei der Bezirkshauptmannschaft angemeldet werden.

Ein Netzwerk von Unterstützern auf der Strecke musste aufgebaut, Übernachtungsmöglichkeiten mussten organisiert werden. Zirka 30 Kilometer pro Tag mussten wir zurücklegen, um nach zehn Tagen Marsch auf der Bundesstraße in Zwentendorf anzukommen.

Mit einem Kleinbus und Pritschenwagen fuhren wir vom „Propagandatrupp“ mit dem Infomaterial den Marschierenden voraus, kündigten sie per Lautsprecher in den Ortschaften an, bauten Plakatständer auf und wieder ab, verteilten Flugblätter und waren auch für Hunger, Durst, medizinische Versorgung (Blasen) und Schlafgelegenheiten für die heldenhaften und manchmal grantig erschöpften SportlerInnen zuständig. Die Reaktion der Bevölkerung war freundlich, interessiert, oft solidarisch mit Jause und Schlafplatz.

Aus heutiger Sicht war der Marsch ein Beispiel dafür, wie man mit geringen (finanziellen) Mitteln hohe öffentliche Wirksamkeit gerade in der Landbevölkerung erzielen konnte.

Wir haben unzählige Gespräche geführt, wurden von vielen Menschen gesehen, haben immerhin 40.000 Flugblätter verteilt und haben vielleicht dem einen oder anderen Aktivisten ein wenig Schwung vermittelt.

Es waren super Tage mit netten Menschen, beim Ansehen der Fotos werde ich sentimental. Guido, der Postangestellte,

poštni uslužbenec, je po koncu te akcije izjavil, da je bila to njegova najlepša življenjska izkušnja. Je še živ? Takrat jih je imel okrog 40. Bili sta tudi dve deklici iz Vorarlberga, ena podeželanka e dolgimi kitkami, mogoče je imela kakšnih 17 let in hodila je bosa, ker je bila tega navajena, starejša - precej suha - ni veliko govorila. Stoffl in Christian, moji prijatelji, sošolci iz Univerze, njihovi prijatelji in mnogi drugi, ki so šli z nami.

O avtorju:

Dr. Rainer Possert

Rojen leta 1950 v Salzburgu. Odraščal je v Halleinu. Bleiburgu, Tullnu in na Dunaju. Študij medicine v Innsbrucku, praktično izobraževanje za zdravnika v Brezgonu. Od leta 1982 v Gradcu, predsednik in soustanovitelj socialnomedicinskega centra v Libenau-u (www.smz.at). Odnosi z javnostmi, urednik revije "Kritične medicine". Številni lokalni projekti za podporo zdravja ljudi z nizkimi dohodki in odvisnikov od substanc. Živi in dela v Gradcu kot splošni zdravnik, psihoterapevt in supervizor.

**Prevod v slovenščino: Irena Belšak
V sodelovanju z: Bernhard Riepl**

sagte nach dem Ende dieser Aktion, dies sei sein schönstes Erlebnis im Leben gewesen. Lebt er noch? Damals war er um die Vierzig. Da waren die zwei Vorarlbergerinnen, das Bauernmädchen hatte lange Zöpfe, war ca. 17 Jahre alt und ging barfuß, weil sie es so gewohnt war, die ältere – eine eher hagere Frau – sprach wenig. Stoffl und Christian – meine Freunde und Studienkollegen, deren Freundinnen, und viele andere BegleiterInnen.

Zum Autor:

Dr. Rainer Possert

Geboren 1950 in Salzburg. Aufgewachsen in Hallein, Bleiburg, Tulln, Wien. Studium der Medizin in Innsbruck, Ausbildung zum praktischen Arzt in Bregenz. Seit 1982 in Graz, Obmann und Mitbegründer des SMZ-Liebenau (www.smz.at). Öffentlichkeitsarbeit in der Tradition der „Kritischen Medizin“. Zahlreiche lokale Projekte zur Gesundheitsförderung von Menschen mit niedrigem Einkommen und Drogenerkrankungen. Lebt und arbeitet in Graz als Arzt für Allgemeinmedizin, Psychotherapeut, Supervisor.

**Aus: Kein Kernkraftwerk in Zwentendorf,
30 Jahre danach, S. 69-72**

**(Žádná atomová elektrárna v
Zwentendorfu, 30 let poté), s. 69-72**

Rainer Possert

Tyrolské vzpomínky na pochod

Protože patřím k lidem, kteří nejsou schopni vykonávat ani tu sebemenší archivační činnost, nemám již k dispozici nejen početné letáky, které jsem (spolu)vytvářel, časopis „Kritisches Medizinstudium“ (Kritické studium medicíny), jehož jsem byl vydavatelem, a mnoho dalších z pohledu soudobých dějin dost možná stále aktuálních dokumentů z doby studentského hnutí v Innsbrucku, ale ani tehdejší publikace k tématu jaderných elektráren.

Mé skromné zápisky v deníku z tohoto období jsou věnovány mému osobnímu životu, fotografie z té doby, které mám stále k dispozici, zachycují mé rodiče, mé sourozence, mou tehdejší ženu Heike a mého syna Stefana, když byl ještě batole a malé dítě.

Ještě existují desky ze skvotového domu (něm. originál Hexenhaus) – spíše neuspořádaná sbírka protokolů z domovních shromáždění, soudních protokolů, faktur a několika novinových článků z doby, kdy v Rakousku fungoval na tehdejší poměry unikátní, po dobu osmi let (od 1972 do 1980) úspěšně zabraný dům v Innsbrucku, který byl se svými více než dvaceti obyvateli sice nepochybně přeplněný, ale který některým z nás teprve umožnil studovat na univerzitě, neboť jsme tam neplatili žádný nájem.

Před několika lety jsem ještě dokonce v jedné krabici objevil dvě vybledlá čísla časopisu „Kritisches Medizinstudium“ („Kritické studium medicíny“). Pokus, dát k příležitosti výročí založení „Centra sociální medicíny Liebenau“ v Grazu dohromady všechna čísla časopisu „Kritisches Medizinstudium“ včetně mnoha letáků z archivů státní policie, rozmnožených na xeroxu, univerzitní knihovny a státního zastupitelství (tenkrát musely být všechny publikace po vzoru Metternichovské tradice odevzdávány), byly bezvýsledné. Poslední šancí by byl ještě archiv letáků v Národní knihovně.

Fotografie z našeho pochodu do Zwentendorfu jsem získal od Stoffla (Christoph Mittler), kterému jsem zavolał – neviděli jsme se přinejmenším 25 let, ale kontakt jsem rovněž ztratil s mnoha dalšími tehdejšími přáteli, soudruhy a spolužáky ze studií. Od té doby se snažím vzpomenout si.

Když ve svém každodenním životě najdu trochu času, ptám se také sám sebe, jaký smysl by mělo, kdybych tento příspěvek napsal? Přitom jsem si uvědomil, jak je důležité zachytit některé momenty z tehdejšího celospolečenského kontextu, a opatřit je svými osobními poznámkami.

Skutečnost, že v Rakousku nemohla být postavena žádná atomová elektrárna, možná bylo zásluhou mnoha aktivistů a aktivistek. Dle mého názoru to byl však také výsledek souhry několika „náhod“. Důležitou „náhodou“ byla bez pochyby součinnost efektivní organizační schopnosti KBÖ (Komunistický svaz Rakouska) a dalších „levicových organizací“, v postfašistické společnosti pevně zakořeněného pojmu „genetického zdraví“ a v neposlední řadě série informačních akcí iniciovaných bytostně demokraticky zaměřeným

Kreiskym (Bruno Kreisky, rakouský ministr zahraničí a mezi léty 1970 a 1983 kancléř – pozn. překl.) následovaných lidovým hlasováním.

Kromě toho by nemělo být zapomenuto, že počátek hnutí proti jaderným elektrárnám spadá do období „studené války“, kdy existovalo široké mezinárodní protestní hnutí proti válce ve Vietnamu a kdy mimo jiné vyzbrojování NATO raketami Pershing-2 narazilo, alespoň v Německu, na tvrdý odpor.

Innsbruck byl za časů mého studia městem ovládaným pravicovou katolickou klérem a její Křesťansko-sociální stranou, kde názor veřejného mínění dominoval deník „Tiroler Tageszeitung“. Způsob jeho myšlení osvětluje zpráva z 3.11.1972, ve které byla pod titulkem „50 let (sic!) německého kruhu přátel Univerzity Innsbruck“ vzdána pocta osobnostem. Čestným senátorem byl „průmyslový vůdce jihozápadního Německa“ Hans Martin Schleyer. *(V roce 1941 převzal Schleyer vedení „Studentenwerku“ Německé Karlovy univerzity v Praze, když roce 1939 po akci „Sonderaktion Prag“ v „Protektorátu Čechy a Morava“ všechny české vysoké školy byly zavřeny. V roce 1943 vstoupil jako odborný pracovník do „Ústředního průmyslového svazu Čech a Moravy“ (Zentralverband der Industrie für Böhmen und Mähren). Svaz byl mimo jiné zodpovědný za arizaci českého hospodářství a obstarání nucených pracovníků pro „Německou Říši“. Byl členem NSDAP a SS. Schleyerovým únosem a jeho zavražděním „Frakcí Rudé armády (RAF) během takzvaného „Německého podzimu“ v roce 1977 vyvrcholila jedna z nejtěžších krizí v historii SRN, pozn. B.R.)*

Politické zastoupení studentů a studentek na univerzitách bylo v rukou konzervativní organizace „Mittelschüler-Kartellverband“ (středoškolský kartelový svaz – pozn. překl.) a nacionálních německých studentských sdružení praktikujících šermování jako například

„Brixia“ atd. O první krůčky k demokracii se na univerzitě pokusila „Akce Innsbruck“ (tehdejší sympatizant a pozdější tyrolský zemský hejtman: Herwig van Staa) – odchovanec „Akce Graz“ (někdejší člen a pozdější městský rada pro kulturu v Grazu: Helmut Strobl). Později se ze Spolku socialistických studentek a studentů (VSSTÖ) po vzoru Německa zformovaly takzvané „základní skupiny“, ve kterých se sice nejprve četl díla Marcuse, Habermase a Mitscherlicha a zaznívala kritika filosofie vědy.

Avšak zakrátko se v nich studentky a studenti transformovali v marxisticko-leninské kádry a objevili dělnickou třídu včetně jejího revolučního historického poslání, zasazovali se o solidaritu se vším, co se nazývalo osvobozenécké hnutí nebo se jen tak tvářilo, a posléze, krátce před zánikem organizace objevili téma odporu proti kapitalistickému způsobu získávání atomové energie.

Za zmínku podle mě také stojí vliv italských stoupenců levice a formy jejich akcí a časopisy organizace Lotty Continua nebo Avanguardia Operaio, které se přes jihotyrolské studentky a studenty dostaly do Innsbrucku, a které ovlivnily politickou diskuzi včetně způsobů pořádání akcí.

Také Feltrinelli (italský komunista a nakladatel, 1926-1972, pozn.B.R.) se pokusil navázat kontakty s militantními nefašistickými částmi Jihotyrolského autonomního hnutí a militantními stoupenci levicových hnutí v Německu. Zatčení Elmara Altvatera (německý levicový publicista a profesor Svobodné university Berlín, 1938-2018, pozn. B.R.) přímo ve vlaku v Innsbrucku – vzpomínám si také na jednu přednášku IRA v přeplněné posluchárně, na rudé prapory vlající z balkonu univerzity, obsazení rektorátu a násilné střety s fašistickými členy studentských spolků, které na univerzitu k obraně apartheidu pozvaly jihoafrického ministra vnitra Botha, jenž byl později ve své zemi odsouzen.

Vzpomínám si i na pálení našich vojenských knížek při diskuzi s ministrem obrany Karlem Lütgendorffem, protestní akce a držení protestní hladovky proti nedostatku bytů v Innsbrucku, „narušování“ náboženských akcí v innsbruckém dómu, následné neohlášené demonstrace na Zemském soudu v Innsbrucku, ty spousty stolů s knihami od Marxe, Lenina a Trockého, i další marxisticko-leninskou a trockistickou literaturu, nástěnky všech politických uskupení zavěšené na stěnách auly, na ta mimořádná spektakulární obsazení letiště v Salzburku vyvolaná návštěvou Nixona v Rakousku, požár v „Americkém domě“ v Innsbrucku, studentské diskuze („Teach-Ins“) na univerzitě proti válce ve Vietnamu a později proti raketám Pershing-2 a konečně také hnutí proti jaderným elektrárnám, po kterém tato „levicová“ éra skončila.

Ještě nějakou dobu existoval Komunistický svaz Rakouska (KBÖ), který se změnil v zahraniční oddělení Komunistické strany Číny pod vedením Teng Xsio Pinga. Pak stoupenci tradiční levice z univerzity zmizeli tak rychle, jak se objevili.

V reakci na dokumentární film o odporu proti německé jaderné elektrárně ve Wyhlu v roce 1975, o protestech sousedů a o násilném zásahu proti odpůrcům jaderné elektrárny, jsme se v časopisu „Kritische Medizin“ poprvé začali zabývat nebezpečím atomové energie. První informační podklady jsme získali od Dr. Tisseranda z Lince a také od aktivistů bojujících proti jaderné energii z Vorarlberska.

Mnozí snad ani netuší, že ve Vorarlbersku existovalo silné hnutí bojující proti švýcarské jaderné elektrárně Rüthi, nacházející se v blízkosti státní hranice, které bylo podporováno též „Rakouským sdružením

revolučních dělníků“, maoistickou odnoží Komunistické strany Rakouska (KPÖ).

První mimouniverzitní informační akci jsme upořádali v sále „Raiffeisensaal“ a byli jsme překvapeni velkým zájmem ze strany „normálního obyvatelstva“.

Zanedlouho jsme my z časopisu „Kritické medicíny“ pozvali vorarlberskou aktivistku Marii Summer, aby vystoupila ve velké posluchárně Univerzity v Innsbrucku, která byla naplněna k prasknutí.

Záměrně jsme však nepozvali žádné „odborníky“. Tím jsme chtěli vyjádřit, že univerzita musí být jako místo pro diskusi přístupná všem skupinám obyvatel. To byl počátek hnutí proti jaderným elektrárnám v Tyrolsku.

Vzhledem k tomu, že se po nějaké době díky vlivu „Komunistického spolku Tyrolska“ zformovaly nadregionální „akční skupiny“ a že v hnutí proti jaderným elektrárnám začaly převládat diskuze o formách agitace a propagandistických priorit, tzv. „správné linie“, „falešných spojenectví“ a korektních formulacích třídních postojů, chtěli jsme i my jednat, a ne pořád jen diskutovat.

Společně s Christophem Mittlerem a Christianem Pröllem jsme se večer u piva rozhodli zorganizovat „dlouhý pochod“ ze Salcburku do Zwentendorfu (cca 300 km). Šlo o zábavu ze společné akce, ale také o to, šířit informace o nebezpečí atomové energie mezi obyvatele venkova.

Prohlížím si fotografie pořízené při odchodu ze salcburského náměstí Domplatz a téměř se nepoznávám. Hubený, s knírkem, brýle se silnými obroučkami, to že mám být já?

Byli jsme překvapeni, kolik lidí se k nám přidalo. Už jen to, že nás na naší cestě

doprovázely dokonce dva mikrobusy, mě dojalo. Příprava nám zabrala přinejmenším 4 týdny, a protože jsme sami neměli skoro žádné peníze, byli jsme odkázáni na podporu příznivců, kterých bylo mnoho. Potřebovali jsme také pohonné hmoty pro automobily, letáky, bedny, stany, potraviny, stojany na plakáty, reproduktory a megafony. Jednotlivé denní etapy pochodu musely být jako demonstrace dopředu nahlášeny jednotlivým okresním hejtmanstvím.

Na cestě musela být vytvořena síť podporovatelů a zařídit jsme museli rovněž možnost přespání. Denně jsme museli urazit vzdálenost zhruba 30 kilometrů, abychom po deseti dnech dopochodovali po spolkové silnici do Zwentendorfu.

S informačními materiály v mikrobusu a na valníku jsme jeli vpředu coby „oddíl propagandy“, reproduktorem jsme oznamovali v obcích, že přichází Zwentendorfský protestní pochod, instalovali stojany na plakáty a posléze je zase skládali, rozdávali jsme letáky, ale měli jsme na starosti také jídlo a pití, lékařskou péči (puchýře) a možnosti přespání pro statečné, avšak někdy mrzuté a vyčerpané sportovce a sportovkyně. Reakce obyvatel byla přátelská, plná zájmu a často solidární, pokud jde o svačiny a nocleh.

Z dnešního pohledu byl pochod příkladem toho, že i s nepatrnými (finančními) prostředky může být dosaženo značné pozornosti u veřejnosti – zejména obyvatel venkova.

Vedli jsme nespočet rozhovorů, vidělo nás mnoho lidí, rozdali jsme kolem 40.000 letáků a snad jsme i nějakým aktivistům dodali elán.

Byly to skvělé dny strávené s milými lidmi. Když jsem si prohlížel ty fotografie, velmi

mě to dovalo. Guido, zaměstnanec poštovního úřadu, po skončení celé akce prohlásil, že to byl nejhezčí zážitek jeho života. Žije ještě? Tenkrát mu bylo kolem čtyřiceti. Dále tam byla dvě děvčata z Vorarlberska, jedna venkovská dívka s dlouhými copy, mohlo jí být asi 17 a šla bosa, protože tak byla zvyklá, ta starší – spíš hubená – mluvila velmi málo. Stoffl a Christian, moji přátelé a spolužáci z univerzity, jejich přítelkyně a mnoho dalších, kteří s námi šli.

K autorovi:

Dr. Rainer Possert

Narozen v roce 1950 v Salcburku. Vyrůstal v Halleinu, Bleiburgu, Tullnu a ve Vídni. Studium medicíny v Innsbrucku. Vzdělání v oboru praktický lékař v Bregenzu. Od roku 1982 v Grazu, předseda a spoluzakladatel Sociálně medicínského centra v Liebenau (www.smz.at). Zveřejněné práce v duchu tradice „Kritická medicína“. Četné místní projekty k podpoře lidského zdraví lidí s nízkým příjmem a drogově nemocných. Žije a pracuje v Grazu jako lékař všeobecné medicíny, psychoterapeut a supervizor

Překlad do češtiny: Hana Jílková, Ledenice, spolupráce Helga Grimmová, Třeboň, Bernhard Riepl, Kaplice